

Analytisk psykologi i dag

Under overskriften: "Analytisk psykologi i dag" på hjemmesiden C.G. Jung i Danmark www.cg-jung.dk kan du læse en serie artikler på dansk om den analytiske psykologis grundbegreber i en nutidig fortolkning. Denne anden artikel i serien er skrevet af den jungianske analytiker Yasuhiro Tanaka fra Tokyo og oversat til dansk af seniorkandidat ved C.G. Junginstituttet i København, cand.mag. og oversætter Margrethe Haraldsdatter.

Originalartiklerne ligger på **IAAPs** hjemmeside <https://iaap.org/> og er oversat med forfatterens tilladelse.

Drømme¹

Hokusai Baku

Yasuhiro Tanaka

¹ Link til originalartiklen på IAAP's hjemmeside <https://iaap.org/dreams/>

Drømmen skjuler ikke, men oplyser

Drømmeanalyse er en meget fokuseret teknik i jungiansk psykoterapi. På trods af dette skrev Jung kun få artikler om drømme og drømmeanalyse.

Ved at studere disse artikler finder vi, at en af de mest centrale teser i Jungs drømmepsykologi er, at "...den [drømmen] ikke skjuler, men oplyser" (CW 8, § 471). Dette kan naturligvis betragtes som en modsætning til Freuds berømte tese: "*Drømmen er den (forklædte) opfyldelse af et (undertrykt, fortrængt) ønske*", dvs. "drømmen skjuler."

Jung mente, at drømmenes funktion ikke er at opfylde drømmerens uopfyldte ønske i vågen tilstand, men at kompensere for drømmerens bevidste holdning. Hermed introducerede Jung begrebet *kompensation*. Dette er noget helt andet end *komplementering*, der betegner et forhold, hvor to ting mere eller mindre mekanisk supplerer hinanden (herunder *ønskeopfyldelse*), og *kompensation* betyder at afbalancere og sammenligne forskellige data eller synspunkter med henblik på at skabe en justering eller en berigtigelse (se CW 8, § 545). Med andre ord er kompensation en slags *selvregulerende system* i psyken.

Med begrebet *kompensation* forestillede Jung sig også, at der er tre muligheder i forholdet mellem drømmen og den bevidste holdning: 1) hvis den bevidste holdning til en livssituation i høj grad er ensidig, vælger drømmen den modsatte side; 2) hvis den bevidste holdning er nogenlunde tæt på "midten," er drømmen tilfreds med variationer; 3) hvis den bevidste holdning er "korrekt" (passende), falder drømmen sammen med og understreger denne tendens, dog uden at give afkald på sin særlige autonomi (*ibid.*, § 546).

Jung havde med andre ord den idé, at drømmen er en budbringer eller et medium, der formidler information om det skjulte indre liv. Derfor udtalte han også, at "ofte nok forekommer de [drømme] meningsløse, men det er åbenbart os, der mangler fornuften og opfindsomheden til at læse det gådefulde budskab fra psykens natlige rige" (CW 16, § 325). I den forstand kan vi sige, at det er svært for os at modtage hvad drømmene ønsker at formidle til os på grund af vores manglende forståelse.

Drømmen er en spontan og naturlig forekomst

For Jung er drømme i sig selv intet andet end *spontane* og *naturlige* hændelser. Han definerede f.eks. drømmens natur ved at citere fra Talmud: "Drømmen er dens egen fortolkning." Også her fremhæver Jung, at "... der er ingen jordisk grund til at antage, at [drømmen] er et snedigt kneb for at føre os på afveje" (CW 11, § 41). Det betyder, at drømme skal betragtes som en *helhed*; hvis vi tror, at der er noget

bagved dem, eller at drømme har skjult noget, så er der ingen tvivl om, at vi simpelthen ikke forstår dem (se CW 18, § 172).

Jung mener altså, at *drømmenes ubegribelighed* skyldes vores egen mangel på forståelse og ikke en tilbøjelighed hos drømmene til at forklæde. For at forstå betydningen af en drøm må vi derfor først lære at læse den. Jung anvender filologens metode, langt fra Freuds *frie association*, og anvender et logisk princip kaldet *amplifikation*. Groft sagt betyder det, at man søger parallelitet. Jung forklarede *amplifikations*-metoden med eksemplet på, "hvordan vi lærte at læse indskrifter i hieroglyffer og kileskrift" (*ibid.*, § 173). Således er *amplifikation* den komparative metode inden for psykologiens område, ligesom komparativ anatomi er det ved undersøgelse af menneskekroppen eller komparativ analyse ved tydning af gamle sprog, som endnu ikke er dechifreret.

Drømmenes natur er som historier

I denne sammenhæng har vi en anden vigtig idé i Jungs drømmepsykologi, nemlig at drømmens bestemte struktur ikke er ulig dramaets (se CW 8, § 562): *FREMSTILLING*, hvor udsagn om stedet præsenteres, scenen for handling bliver sat, personerne bliver involveret, og drømmerens udgangssituation ofte angives; *UDVIKLING*, hvor situationen på en eller anden måde bliver kompliceret, og der opstår en bestemt spænding, fordi man ikke véd, hvad der vil ske; *KULMINATION*, hvor noget afgørende sker eller noget fuldstændig ændrer sig; *LØSNING*, hvor den endelige situation, som samtidig er den løsning, som drømmeren "søger", vises. Jung tillagde drømmenes historielignende karakter stor betydning. Desuden anså Jung mangel på *LØSNING* i en drøm eller en fantasirejse i vågen tilstand for særlig problematisk, hvilket fremgår af hans fortolkning af den fantasi, som en af hans patienter berettede om, hvori patienten ser sin forlovede falde ned i en mørk spalte og intet gør for at hjælpe hende (CW 7, § 343 ff).

Grunden til at Jung mente, at dette var vigtigt og burde tages op, er, at der er en slags uoverensstemmelse mellem hans idé om, at *drømmene ikke skjuler noget*, og at *drømmenes natur minder om historier*. Vi kan overveje om denne uoverensstemmelse måske skyldes, at historiefortælling fra starten i sig selv indeholder en form for *bedrag*. For som Megumi Sakabe, en fremtrædende japansk filosof, påpeger, har det japanske verbum *kataru* (at fortælle) præcis samme lyd som verbet *kataru* (at narre). Med andre ord kan vi sige, at en form for *snyd* er rodfæstet i selve det at fortælle (storytelling), dvs. at vi ubevidst og uundgåeligt praktiserer *snyd*, hver gang vi fortæller noget.

Snyd er tæt forbundet med drømmenes *hermetiske* natur. I den græske mytologi, var *Hermes* en psykopomp, dvs. en budbringer guderne imellem eller mellem guder og mennesker. Som Hillman (1979)

viste, havde de gamle grækere en idé om, at drømme kommer fra eller er uadskilleligt forbundet med underverdenen. Som budbringer passerede Hermes i sine mange forklædninger hurtigt frem og tilbage mellem denne verden og underverdenen; en flygtig figur ligesom enhjørningen. Derfor er det helt naturligt, at Hermes havde en fremtrædende plads i Jungs tænkning og i hans hengivenhed for drømmeanalyse i sin psykoterapeutiske praksis. Det skyldes, som nævnt ovenfor, at Jung mente, at drømmene (såvel som Hermes) skulle betragtes som budbringere eller som et medium til at formidle information om det skjulte indre liv.

Mercurius er et andet navn for Hermes i den romerske mytologi. *Mercurius* repræsenterer både det oprindelige materiale og slutproduktet i den alkymistiske proces og har forskellige aspekter, hvoraf nogle eller mange endda er uforenelige med hinanden. Hans flygtige natur afspejles godt i udtrykket "*Mercurius versipellis*" (CW 12, § 53).

Og således kan drømmefortællingen ikke undslippe budbringerens flygtige og vanskelige (*Mercur-* lignende) natur.

At hengive sig selv i drømmenes ubegribelighed

Det gør os usikre på om det nu passer at drømme ikke skjuler, men oplyser. Dog er det, der virkelig betyder noget i psykoterapi, måske ikke, *hvordan* drømme skal forstås psykologisk, eller om drømme oplyser eller skjuler. Det, der er vigtigt, er *drømmepsykologiens* virksomhed *som sådan*. Det vil sige, at vi i vores kliniske praksis som psykoterapeuter må glemme Jungs drømmepsykologi, som jeg har forsøgt at beskrive her, og følge Jung i hans opfordring:

I drømmeanalyse må vi aldrig glemme, ikke engang et øjeblik, at vi bevæger os på forræderisk grund, hvor *intet andet er sikkert end usikkerhed*. Hvis det ikke var så paradoksalt, ville man næsten have lyst til at råbe til drømmefortolkeren: "Gør, hvad du vil, men *forsøg ikke at forstå!*" (CW 16, § 318, min kursivering)

Det skyldes, at "drømmen er sin egen fortolkning." Drømmen har ikke til hensigt at bedrage os, men nægter at blive forstået *udadtil* af os mennesker. I den forstand skal drømmenes ubegribelighed ikke forstås som forårsaget af *enten* vores manglende forståelse *eller* af drømmenes forklædning, men af drømmenes egen *kvintessens*. Drømme er *i bund og grund* flygtige, uidentificerbare og uigennemskuelige ligesom *Mercurius*.

² Versipellis = Vendekåbe

Vi kan ikke på nogen måde bortforklare eller undslippe drømmenes ubegribelighed, men vi må være åbne over for drømmen ved at *hengive os til* den, i den forstand Jung siger: "Lad først og fremmest ikke noget udefra, som ikke hører til, komme ind i den, for fantasibilledet har "alt, hvad det behøver"" (CW 14, § 749).

Referencer:

- Hillman, J. (1979), *The Dream and the Underworld*, New York: Harper & Row.
Jung, C. G. (1916), *General Aspects of Dream Psychology*, i CW 8.
Jung, C. G. (1928), *The Relation between the Ego and the Unconscious*, i CW 7.
Jung, C. G. (1934), *The Practical Use of Dream-Analysis*, i CW 16.
Jung, C. G. (1935), *The Tavistock Lectures*, i CW 18.
Jung, C. G. (1938), *Psychology and Religion*, CW 11.
Jung, C. G. (1944), *Psychology and Alchemy*, CW 12.
Jung, C. G. (1955-56), *Mysterium Coniunctionis*, CW 14.

* CW: *The Collected Works of C. G. Jung*. Princeton: Princeton University Press.

Yasuhiro Tanaka, Ph.D., er professor på Graduate School of Education ved Kyoto University. Han blev uddannet på C.G.Jung Institutet i Zürich og praktiserer nu privat i Tokyo. Han er senioranalytiker for Association of Jungian Analysts in Japan.